Louise Shack Elholms grundlovstale

Taler
Louise Schack Elholm
Kirkeminister, minister for landdistrikter og minister for nordisk samarbejde

Dato
5. juni 2023

Sted
Bispegårdens Have, København

Findes der noget mere dansk end grundlovsdag? En dag hvor vi fejrer folkestyre og frihed. En dag der ligger her på året, hvor de lyse nætter lokker, og hvor Danmark er allesmukkest med de bøgelyse øer ud over havet spredt.

"*Jeg ved det, som de ligger der, så er der kun så kort fra grænse og til grænse, men dette land er vort*," som L.C. Nielsen skrev i 1901. Ud over at være en smuk hyldest til Danmark, så er sangen om "de bøgelyse øer" også en fantastisk illustration af dansk kultur og mentalitet.

Vi blev det lille land som tabte så utrolig meget. Til svenskerne, til englænderne og i 1864 til preusserne.

Alligevel hylder vi i vores historie Christian den Fjerde, der iscenesatte sig formidabelt. Men han formøblede også store dele af landet.

Vi hylder kampen ved Dybbøl, hvor danskerne sloges tappert mod overmagten. Men de led også frygtelige tab af både liv og land.

"*De elsked ømt, de drømte langt, de så kun alt for kort. Men frem af dem stod folket, og dette folk er vort,*" som det hedder i sangen om de mange unge mænd, der døde i mudderet for Danmark. Siden blev vi "*det lille puslingeland, der hygger sig i smug, mens verden brænder om din vugge*", som Jeppe Aakjær skrev.

I dag er Danmark et helt andet sted. Vi er en integreret del af det internationale samfund. Vi indtog efter 2. Verdenskrig vores retmæssige plads blandt de nationer, der kæmper for frihed, fred og demokrati.

Jeg er som kirkeminister ansvarlig for Mindelunden i Ryvangen i København, hvor danske modstandsfolk ligger begravet. Der markerede vi som altid frihedskampen den 4. maj. I år endda med visheden om, at vi den 29. august skal markere 80-året for ophøret af samarbejdspolitikken. Det var der, Danmark endegyldigt tog stilling og meldte sig på de allieredes side i kampen mod Nazityskland.

De kræfter vandt, som mener, at prisen for neutralitet og mangel på klar stillingtagen er højere end prisen for at kæmpe aktivt for friheden. Heldigvis. Det blev læren fra 2. Verdenskrig.

Vi bekræftrede den nationale position igen i 90'erne, da vi fik den aktivistiske udenrigspolitik med bred støtte i både folketing og befolkning. Det var en stor forandring fra 80'ernes skammelige fodnotepolitik og 70'erne domineret af fredsbevægelsen, angsten for den nukleare dommedag og den forfærdelige krig i Vietnam.

Det var en forandring af dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik, der i øvrigt var anført af en klog socialdemokratisk forsvarsminister – Hans Hækkerup. Det var den gang, der var krige på Balkan. Frygtelige krige med forfærdelige menneskelige konsekvenser og flygtningestrømme, der også nåede hertil.

Nu er vi der igen, hvor vi har krig i Europa og europæiske flygtninger, der søger beskyttelse og hjælp her. Vi har nok haft en for naiv forestilling om, at vi kunne samarbejde med Putins Rusland og derudaf skabe en bedre verden.

Putin ville det anderledes, og i dag foregår kampen for vores allesammens frihed helt fysisk – og ekstremt voldeligt – lige for næsen af os i Ukraine. Det er derfor, vi er nødt til at investere massivt i forsvaret, og det kommer vi til de kommende år.

I regeringens udspil foreslår vi, at vi bruger 143 mia. over de næste 10 år. Og allerede nu kommer vi så mange ekstra penge i Ukrainefonden, at vi kommer til at leve op til NATOs målsætning.

Vi er i en ny tid, der kalder på, at vi tager ansvar på nye måder.

Jeg nævner det her på grundlovsdag i år, fordi det er en påmindelse om, at vi ikke kan tage vores frihed og vores demokrati for givet. Vi har et af verdens bedste demokratier – selvom ordet "demokrati" ikke er nævnt i vores grundlov en eneste gang. Sådan er der så meget i Danmark, som er lidt indforstået, og som vi tager for givet.

DG Monrad var jo en af hovedskribenterne på junigrundloven – Danmarks første frie forfatning, som blev skrevet med inspiration fra den norske og belgiske grundlov.

Især når det gælder stemmeret og valgbarhed, var Monrad med til at præge loven. Vi fik lavere grænser for kravene til alder og ejendom end mange andre europæiske lande.

Han var optaget af, at Grundloven indeholdt konservative garantier, som tokammersystemet, hvor landstinget skulle sikre, at mænd med anseelse og ejendom kunne lægge en dæmper på Folketingets fantasier og afvise beslutninger, de mente gik for vidt.

Men tingene udvikler sig, og nogle af de tanker ligger langt fra os i dag, hvor vi jo ynder at sige "ingen over og ingen ved siden af Folketinget". Grundloven har vist sig langtidsholdbar – selvom (eller måske fordi) den både er indforstået og overordnet. Men jeg tror, Monrad ville være stolt, hvis han så, hvordan det hele har udviklet sig, og hvor langt vi er kommet.

Det er ikke det samme, som alt er perfekt. Vi skal blive ved med at udvikle vores demokrati. Og situationen i Ukraine vidner om, at vi også skal huske, at vores demokrati er noget, vi skal kæmpe for.

Det var det i går. Det er det i dag, og det vil det være i fremtiden.

Situationen i Ukraine og nødvendigheden af at Danmark tager større ansvar for egen sikkerhed var en af grundene til, at Venstre gik med i regering. Det er en regering, der er noget anderledes, end dem vi er vant til i Danmark. Og nej: Venstre gik ikke til valg på en regering over midten. Vi gik til valg på en ren borgerlig regering med vores formand, Jakob Ellemann-Jensen, som

statsminister.

Men sådan faldt valget ikke ud, og i øvrigt endte regeringsdannelsen med, at de borgerlige partier end ikke kunne blive enige om at pege på Jakob som forhandlingsleder. Derfor gik Venstre ind i forhandlinger om at danne en bred midterregering, og vi er fuldstændigt dedikerede til den politik, regeringen arbejder for, og vi er stolte over de mækesager, vi nu får gennemført.

SVM-regeringen er ensamarbejdsregering, som vil bringe Danmark sikkert videre. Der bliver brug for forandringer for at opnå forbedringer, og vi vil ikke lade stå til, bare fordi forandringerne kræver mod.

Vi tror på, at danskerne vil se politikere, der løse problemer i fællesskab hen over midten.

SVM-regeringen har rod i partier, der gennem historien har fundet hinanden, når det har handlet om at træffedestørstebeslutninger, der har skabt vores velfærdssamfund. Det er den tradition, vi fortsætter med SVM-regeringen.

Det betyder, at vi i Venstre ikke kan få alt, som vi gerne vil have det. Det får man aldrig i en flerpartiregering. Eller for den sags skyld i et samarbejdende folketing, hvor vi heldigvis oftest finder hinanden i brede, langtidsholdbare aftaler til gavn for Danmark. Men vi får gennemført masser af Venstre-politik, som aldrig var kommet på dagsordenen, hvis det røde flertal var fortsat.

Og hvordan går det så, tænker I nok.
Jo, vi har lige fremlagt en ny massiv investering i sundhedsvæsnet på 5 mia. kroner årligt. I marts fremlagde vi en akutpakke for kræftområdet og i februar en akutpakke for at nedbringe ventelister. Her åbnede vi for meget mere brug af private tilbud som et eksempel på, hvordan den private sektor skal bruges til at understøtte den offentlige. Vi fremrykker også markante og helt nødvendige investeringer i psykiatrien for tre mia. ekstra om året.

Vi har sikret tryghed for ejere af mindre ejendomme på landet, når de nye ejendomsvurderinger rammer. Vi har sørget for at gymnasieelever fortsat kan vælge deres gymnasie frit. Vi har sikret at arbejdende pensionister ikke skal have modregnet deres løn i pensionen, og vi har givet en skattelettelse til unge ved at hæve deres bundfradrag med næsten 10.000 kroner om året, så de får mere ud af

at tage et fritidsarbejde.

Vi har forøget grænsen for indbetalinger på aktiesparekonto, vi kommer til at halvere topskatten for en kvart million hårdtarbejdende danskere, og vi vil skaffe ekstra hænder og hoveder på vores pressede arbejdsmarked svarende til 45.000 fuldtidsstillinger om året, og vi er allerede godt i gang. Ja, vi er faktisk så godt i gang, så jeg kan forstå på kommentatorerne, at det nu er et **problem**, at dansk økonomi er bomstærk.

Det er ikke et problem. Men vi skal tænke os rigtig godt om, for vi får brug for pengene. Jeg tror ikke helt, det er gået op for kommentatorerne, hvor stor opgaven er, med først at få genoprettet forsvaret og senere at bruge 2 pct. af BNP på vores sikkerhed hvert eneste år.

Eller hvad det betyder, at den her regering faktisk vil genoprette psykiatrien og investere i sundhed, i vores ældre og i den grønne omstilling. Vi taler om kæmpestore men helt nødvendige beslutninger, der handler om, hvilket samfund vi vil være bekendte at overlade til vores børn. Og om at fastholde en velfærd, der er god nok til, at alle høj som lav føler sig inkluderet og taget hånd om. Det handler om vores nationale sammenhold.

Men det undrer mig allermest, at kommentatorerne ikke har opdaget, at vi mangler hænder her i landet. Virksomheder kan ikke skaffe medarbejdere og må sige nej til ordrer. Almindelige danskere kan ikke få fat i en håndværker, til at skifte vandhanen der drypper eller vinduet, der er punkteret. Vi mangler flyveledere i lufthavnen og varme hænder i velfærden, og sundhedspersonalet på hospitalerne er stressede og løber alt for stærkt.

Det er derfor, vi stadig skal lave de reformer, der skaffer flere hænder. Den slags reformer kunne og ville den tidligere regeringen overhovedet ikke lave, for den var afhængig af venstrefløjen. Og vi må erkende, at vi heller ikke kunne, da vi var i regeringen sidst, for højrefløjen ville heller ikke være med.

Yderfløjene vil i bedste fald stilstand og status quo. I værste fald vil de rulle tiden tilbage.

Kære venner.... Det kan man ikke, og heldigvis for det. Vi skal fremad – ikke tilbage.

Med den nye regering, har yderfløjene i dansk politik mistet lidt af deres indflydelse. Vi inviterer til så brede forlig som muligt med så mange partier som muligt. Finansloven var et eksempel på det. Partier fra SF til Dansk Folkeparti var med til at tage ansvar for økonomien. At de Konservative valgte at stå udenfor, kan undre. Og at Danmarks Demokraterne, der hævder at være et indflydelsesparti gjorde det samme, siger vel mere end 1.000 tal i en finanslov.

Men lad det være helt klart: Regeringen vil samarbejde med **alle** partier, der ønsker at tage ansvar. Sådan er det nu, og sådan vil det også være fremadrettet.

Jeg hører nogle gange kritik af, at moderne politik mangler ideer og visioner. At vi er blevet for meget teknokrater og bestyrere af et system. At politikerne og systemet er smeltet sammen. Og at der sidder en politisk elite og bestemmer hen over hovedet af såkaldt almindelige mennesker.

Den kritik skal vi være lydhøre overfor – selvfølgelig. Det er farligt, hvis vi får for store skel i vores samfund. Vi er kendetegnet ved at være landet, hvor få har for meget, og færre for lidt. Vi er folkestyrets land. Et land hvor arbejdere og bønder sammen er gået op imod storkapital og kongemagt for at give magten ud til folket.
Bøgen var folkets træ – egen var kongens træ. Så sangene om "de bøgelyse øer" og det yndige land, der "står med brede bøge" er også sange om, hvordan folket og folkeligheden har sejret. Det er det vi fejrer i dag på Grundlovsdag.

Vi har skabt Danmark nedefra af andelsbevægelse og fagbevægelse. Vi er grundlæggende et foreningsland bygget på borgernes fortagsomhed og ret til at udleve deres egne liv og drømme og skabe lokal sammenhængskraft og fællesskaber. Eller som historikeren Palle Lauring en gang meget præcist sagde: Danmark er en brugsforening.

"*Folkeligt skal alt nu være*," skrev Grundtvig. Det tror jeg, gode gamle Nikolai Frederik Severin også ville have ment i dag. Men jeg tror ikke, han ville anerkende den folkelighed, som nogle mener at have patent på. Grundtvig var oplysningsmand. Folket skulle dannes og uddannes. Ikke holdes i uvidenhed og udenfor indflydelse. Afstanden mellem folket og eliten skulle mindskes, og almuen skulle kende sit værd og lade sig oplyse og uddanne, for "*solen står med bonden op, slet ikke med den lærde*."

Det er sagt, at populismen er folkelighedens farlige fætter. Det er jeg enig i. Uvidenhed er ikke en dyd. Tværtimod. Derfor er den danske folkeskole, friskolerne, efterskolerne og højskolebevægelsen stadig vigtige kulturbærere i vores samfund. Det samme er folkekirken, som stadig er til stede overalt i landet og som driver et imponerende kultur- og folkeoplysningsarbejde.

Jeg tror, vi skal vende tingene lidt på hovedet igen. Jeg tror, det er på tide, at vi husker hinanden på, at vi skal være et velfærds**samfund** mere end en velfærds**stat**. Og hvad betyder det så? For mig betyder det, at vi skal bygge samfundet på stærke individer og på et civilsamfund, der får – og tager – mere ansvar.

I regeringen har vi lovet at udføre en markant frisættelse af den offentlige sektor og af den måde velfærden styres og leveres på. Vi må erkende, at det er gået for langt med regler, krav om dokumentation og styring, så det hele er ved at sande til i bureaukrati. Og vi må erkende, at kravene til den offentlige velfærd vil blive svær at leve op til, hvis vi ikke griber tingene anderledes an.

Her får vi brug for den folkelige forandring. Og for et fornyet fokus på det folkelige og den enkeltes samfundsansvar.

Der skal være større frihed for den enkelte og større frihed til lokale løsninger. Det kræver inddragelse af borgere og civilsamfund på en ny måde. Og jeg tror på, at det kan være med til igen at styrke ansvaret og sammenhængskraften i Danmark.

Det er i øvrigt fuldt ud i Grundlovens ånd, at vi ikke fra centralt hold skal fortælle alt og alle, præcist hvordan opgaverne skal løses. Grundloven selv er faktisk meget overordnet. Mange sager, vi tror er reguleret i grundloven, er faktisk helt uklare. Vi har bare vænnet os til, at disse sager må **forstås** sådan ud af grundloven.

Og hvad har Monrad og grundlovsgiverne tænkt? Ja, måske har de tænkt, at det er mest fleksibelt og rimeligt at stole på, at domstole, lovgivere og til syvende og sidst folket selv vidste og kunne tænke sig frem til, hvad meningen var med det hele. At vi kunne agere ud fra, hvad ånden var i grundloven. Måske er det derfor, den snart har holdt i 175 år.

Det udgangspunkt er det måske på tide, at vi kommer tilbage til.

God grundlovsdag.

Kilde
Manuskript tilsendt af taler

Kildetype
Digitalt manuskript

Tags
Grundlovstale, Venstre

URI
https://www.dansketaler.dk/tale/louise-shack-elholms-grundlovstale